

2016-05-11

Näringsdepartementet

Ingrid Svedinger

103 33 Stockholm

ingrid.svedinger@regeringskansliet.se

Ert dnr: Dnr N2016/02410/JM

Angående remiss rörande EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning COM (2016) 157 om fastställande av bestämmelser och tillhandahållande på marknaden av CE-märkta gödselprodukter och om ändring av förordning (EG) nr 1069/2009 och (EG) nr 1107/2009

Baltic Eye vid Stockholms universitets Östersjöcentrum har tagit del av Näringsdepartementets remiss om EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning COM (2016) 157 om fastställande av bestämmelser och tillhandahållande på marknaden av CE-märkta gödselprodukter och om ändring av förordning (EG) nr 1069/2009 och (EG) nr 1107/2009.

Förslaget är en del av EU:s arbete med cirkulär ekonomi och syftar till att åtgärda allvarliga problem på marknaden rörande handel med gödselprodukter, vilket inkluderar såväl organiska gödselmedel som mineralgödselmedel. Idag omfattas inte alla gödselmedel av EU-gemensam lagstiftning, särskilt inte organiska gödselmedel, vilket missgynnar recirkulation av näringsämnen. Förordningsförslaget syftar därför till att säkerställa gemensamma kvalitetskrav på gödselprodukter som tillverkas i linje med cirkulär ekonomi. Dessa ska gynnas på bekostnad av de som produceras enligt linjär ekonomi.

Baltic Eye menar att förslaget till förordning är angeläget eftersom cirkulationen av näringsämnen måste öka för att rädda Östersjön. Att Östersjön är ett övergött, mycket känsligt innanhav är väl känt sedan tidigare. En lång rad av åtgärder inom många olika områden måste till för att hantera övergödningens fråga. Att öka cirkulationen och minska tillförseln av nya kväve- och fosforkällor är en viktig del av lösningen.

Forskning på bl a Baltic Eye vid Stockholms universitets Östersjöcentrum visar att jordbruket står för en stor del av tillförseln av gödande ämnen till Östersjön. Läckage av växtnäringsämnen är en ren förlustaffär för lantbruket. Många åtgärder har redan genomförts med gott resultat medan andra kräver dyra investeringar, ökad kunskap m m. Det handlar både om att minska den totala mängden gödsel, d v s både stall- och handelsgödsel, som cirkulerar i systemet, öka effektiviteten och hantera gödseln på rätt sätt vid rätt tidpunkt för att minimera förluster. Idag försvåras detta av lantbrukets struktur med hög djurkoncentration inom en begränsad yta. För många djur i relation till tillgänglig spridningsareal ökar risken för läckage. Om man på allvar ska minska risken för övergödning av Östersjön måste frågan om djurkoncentrationer adresseras. Tyvärr är trenden inom EU snarare att koncentrationen av djur ökar än att balansen regionalt och lokalt mellan djurhållning och växtodling ökar. Det föranleder att man stödjer åtgärder som kanske egentligen är hantering av symptom snarare än lösningar av grundproblem. Följaktligen anser Baltic Eye att förslaget om en reviderad EU-förordning om regler för handel med gödsel är nödvändigt. Baltic Eye vill dock betona att långtgående insatser för att hantera fortsatt obalans mellan växtodling och djurhållning också krävs, vilket i sin tur fordrar insatser inom många politikområden.

En ny förordning måste sätta strikta gränser för föroreningar i gödsel eftersom en anrikning i åkermark av t ex tungmetaller äventyrar åkermarkens kvalitet. Ökade halter av oönskade ämnen i åkermarken kommer att leda till hälsoproblem för människor och djur, vilket är samhällsekonomiskt olönsamt. En studie från Kemikalieinspektionen "Samhällsekonomisk kostnad för frakturer orsakade av kadmiumintag via maten" 2012, visade att enbart kadmium kostade samhället 4 miljarder kr per år genom ökad benskörhet.

Baltic Eye hade gärna sett att förslaget till förordning varit skarpare och ställt strängare krav rörande t ex gränsvärden för kadmium. De föreslagna värdena kommer t ex inte förbättra situationen i t ex Sverige som redan har skarpare nationell lagstiftning. Men många andra länder inom EU saknar lagstiftning på området och en EU-gemensam lagstiftning är därför angelägen, för att driva utvecklingen mot gödsel med lägre halter av föroreningar, t ex kadmium i handelsgödsel. Dessutom måste det vara möjligt för enskilda länder att skärpa reglerna. Detta framgår inte tydligt av förslaget om detta kommer att var möjligt.

CE-märkningen, (Conformité Européenne) ska garantera att grundläggande krav på hälsa, säkerhet och miljö har följts samt att föreskriven kontrollprocedur genomförs. I förslaget till förordning står i artikel 12 att CE-märkta produkter ska "Förutsättas" överensstamma med förordningens föreslagna gränsvärden. Baltic Eye anser att "förutsättas" är en alltför svag skrivning. Givet allvaret rörande föroreningar måste CE-märkta produkter följa uppsatta gränsvärden och kontroller garantera detta.

Artikel 37 föreslår att om en medlemsstat misstänker att en CE-märkt gödselprodukt utgör oacceptabel risk för människors, djurs eller växters hälsa, säkerheten eller miljön, ska de göra en utvärdering. Baltic Eye menar att risk för förorening är så allvarligt att försiktighetsprincipen bör tillämpas. Med denna följer ofta omvänd bevisbörda, dvs att producenten av gödselmedlet ska vara ansvarig för att bevisa att någon sådan risk inte föreligger istället för importerande medlemsstat.

Baltic Eye väljer att inte kommentera förordningens inverkan på de svenska gränsvärdena för föroreningar i slam eftersom vår forskning inte främst berör dessa frågor.

Förordningen föreslår i art 13 och art 42 att Kommissionen genom s k delegerade akter ska ges befogenhet att besluta om särskilda kvalitets- och säkerhetskrav, samt ändra. Att möjliggöra delegerade akter kan ju både vara en fördel och innebära att medlemslandet överlämnar beslutsrätten till EU-kommissionen. I detta fall är det dock troligen den mest framkomliga vägen att införa delegerade akter. Baltic Eye uppmanar dock svenska regeringen att ha nära kontakt och omfattande dialog med Kommissionen runt ändringar av bilagorna.

Artikel 41 föreslår att kommittén för gödselprodukter ska biträda kommissionen rörande delegerade akter. Det är därför ytterst viktigt hur representanter till kommittén utses. Detta bör vara en öppen process inom varje medlemsland för att undvika att enskilda intressen dominerar kommittén.

Detta remissvar har tagits fram av Gun Rudquist, Annika Svanbäck och Christoph Humborg, vid Baltic Eye vid Stockholms universitets Östersjöcentrum.

Tina Elwing

Föreståndare för Östersjöcentrum

